

Yang Lian (Čína)

Yang Lian (楊煉) je švýcarsko-čínský básník. Narodil se čínským rodičům roku 1955 v Bernu, ale vyrůstal v Pekingu. V roce 1966 do jeho života zasáhla Kulturní revoluce a v roce 1974 byl poslán na „převýchovu prací“ na venkov, kde strávil následující tři roky. Tam také začal psát poezii v tradičním čínském stylu, který Mao Ce-tungův režim zakazoval. Počátkem 80. let byl za svou poezii politicky perzekvován, ale díky přátelům se mu podařilo vyhnout se zatčení. Roku 1989 na pozvání přesídlil jako hostující vědec na Nový Zéland, odkud se angažoval v protestních akcích proti masakru na náměstí Nebeského klidu. Jeho dílo bylo zakázáno a dvě jeho knihy byly skartovány. Od té doby žije v exilu, nejprve na Novém Zélandu, poté v Británii, nyní střídavě v Londýně a Berlíně. V angličtině mu vyšlo na dvě desítky básnických sbírek a mnohé z nich byly přeloženy do celé řady jazyků.

ukázky z knihy *Soustředné kruhy* (1995; česky 2025) přeložil Denis Molčanov

Kruh první kapitola první

1

strach ze zimy co zbude po mrazu
bledá výše skal co zbývá po skalních slepotách
podzim do uší bijící od zakrnělých stromů
z mezer odečtených mezi kmeny

vítr nikoliv v uschlých větvích pouze mezi kostmi
nikoliv ovocná slupka pouze špatný sluch
nikoliv nablýskaná křídla pouze dávný chorál nablýskaných kovů

mrtví střílí hustou mlhou za sebou nechávají smrt
širá pole temná vize masa dusícího se mezi brázdami
omrzlé ořechy omačkány jeden po druhém
mezi adresami vína po sklenici ukrutně zbarvený oceán
každá minuta vyklízí katedrálu skladiště našich strachů

odčítání až na součet zkáz

Kruh druhý

Kdysi

kdysi leželo v otcovském lůně plném oblázků
čekalo v mohutných přílivech hlavy na zrození
klečelo pod rakví charakteru aby jednou řeklo

já nechci dny

kdysi poslouchalo tu krvavě rudou nekonečnou bouři pod žebry

tělem rozehrané housle úplňku hlasitý pláč
řeku usazených dlouhozrakých brýlí truchlících
svědků vlastních temných zad v jiném nyní

já nechci dny co zastupují konce

nemocniční sních navzdory odmítavému paprsku světla pokračuje v operaci
věž s pěti prsty pročesává bílé vlásky milionu dětí volajících o pomoc
tahle zima v agónii kreslí profil zmrzlé vášně
já žiju v těle toho muže co si říká otec

já nechci co smrt si kdysi krutě vyžádala

kdysi zuřivě dupající tele vsazené do břicha jiného
ubíralo hebkou vzdálenost na porodním lůžku posledním

Půlnoční psaní

odjet byla strašná chyba neodjet jakbysmet
přístav zastřižený v nejjasnějším dni
cesta vzrušení ptáky k dalšímu sexu za svítání
tys objímala jako dítě smrt

podle ukrutného plánu slunce nebyl o půlnoci odjezd možný

tys ale odjela okamžik kdy dvě stránky dopisu stáhly kotvu jako skála

tělo je rozlícený břeh
kdo slyší cí prohnílost vln

ještě nedopsaná báseň jak podmořský útes pro panenky
řvaní racků si nás stále pamatuje
pamatuje křídla složená v lůně tak nevědomě
ještě nevyklouzla ale kloužou nejjasnějším nebem v barvě jiker

to nejtemnější co nikoho nepustí nepatří žádnému z dní
takže jsi stále připoutaná k loži bezmocně hledáš své končetiny
posloucháš kormidlo pronikat do lži
posloucháš lež zvětšovat odstup narůstající po smrti
odjet opustit krvavě rudé hodiny vnitřností odměřující bolest
neodjet prudký žár jejich kůží byl abstraktnější než mráz o půlnoci
žádná nahá těla se nesvlékají do slov

nechat myšlenku ale co následuje po konci modrá jak ujeté kilometry
polibek jako nepřítomnost půlnoc za bílého dne a pak zkus zase mlčet

III Věž capella

zánik je naše poznání avšak tato odsouzená věž
jejíž oči ústa přeplněná smolou
ještě nedosáhla neslovnosti

hřbitov jako součást stop po krvi zemřelého
květen součást hřbitova

tak je tvarováno světlo, nikdo ho nevidí. v dveřích z peří, nikdo neví, na začerněné podlaze
světlo tajně kreslí svoje kruhy soustředné –

pokoj smrtelně jedovaté poznání čtyř zdí
pokroucený jazyk zlomen v klíčové dírce
tělo vědomí zablouzení
páchnoucí hroznou zprávou právě zveřejněnou na těle jiného

když pohled v dál vstupuje do slepoty

není kletby bez ohně. není sněhu bez všudypřítomného vhledu podzemí. mrtvé ryby nabíjí
oceán jako elektřinou, jejich věčné stříbro, zrcadlení rackům, co plachtí celou noc. není
nic, co by po kapkách nestékalo z temnoty mé kostní dřevě –

přinášejí oběti lodyhy s potiskem lidské tváře
nebe měděnka na reliéfu křídla
duchové dál přicházejí včas
představa postele rozbité této noci na kousky
probuzená kůže slovník světla z hvězd
při recitaci nikoho ozvěna kroků na pískovcových schodech

nám dává pochopit náš vlastní strach

neprodyšné tělo místnosti nejtemnější kout

v temné myšlence objektivu není člověk víc než nohy, bérce, tvář poznat nelze; poloměr
světla, když tma se stane podstatou; nic než skleněná slza visící na konci kabelu,
potvrzující, že trest za jazyk sahá až do mlčení; nic než světlo, jež nikoho nepustí, utahuje
zas a znovu svoji smyčku –

jaro obrácené za oknem jak vyschlá studna azuru
věž shlíží do hlubin potratů

stará gramofonová deska polí opět pod pluhem
kniha soumraku urychluje zrání a blížící se sklizeň
sněhové bouře se už třesou až spálí na smrt milence vzešlé nad obzor

dvanáct měsíců jde po krvavé stopě měsíce
válka musí přejít do nitra člověka
němí jsou zmatenější šílenější slov

soustředný kruh je vše. ve dveřích z peří zvuk světelného prokletí, ozvěny nesčetných
ztroskotaných včerejšků. v každé se ukrývá jedno ztroskotané já. tisíce let mezi námi,
přesto sdílíme jednu temnou stranu. uvnitř. tak aby se ti, kdo žili, a ti, kdo žijí, skláněli k
sobě vlastním zápachem, snášeli skutečnost ne větší než jediné slovo –

avšak ani prokletí nemají sílu se zastavit

náhrobní kámen zapadá do nejlehčí části mezi oprýskanými jmény
lehčí je pokoj hýbající se ve stínu oceánu
voňavější oslnivé slunce ve smůle divokých holubů
nikdo nemá sílu zničit tu věž dvakrát
svítá duchové vypisují ptačí zpěv
každá jehlička zelených borovic znovu opsána
znovu pozorovat předpokládané bělmo v oku ovce
není krutější vzpomínky než zkouška celým oddýchaným životem

ve stínu pokoje pohyb oceánu

takto jsme tvarováni: odsouzením – jako rozbité zdi a ploty čelíme dalšímu a dalšímu
rozpadu každého listu papíru; jako slova vyhnáni do ticha tím, co jsme sami napsali; jako
nepřítomní nemáme jak se bránit, abychom na židličky nebyli spolu s fotografií drahých
zesnulých zazděni do základů Babylonu, do základů z masa –

znovu umřít je stále součást smrti
světlo část síly táhnoucí na samý okraj temnot
zánik pokračuje stavbu této věže
znalost zavrženého jazyka bílé kosti sjednocené v básni
znalost vymazané vize tvoří z očnic
bezesnou mapu zavilou v nenávisti
duchové kojí věčnou půlnoc na dně očí
odráží se v prastarém zrcadle nemluvněte zrcadle s klouzající tváří v dálce
výška je to kam padáme

pohnuti znovu starou zradou

Studie zla

Tato báseň čerpá ze dvou významných událostí jara 2022: zaprvé Rusko-ukrajinské války a zadruhé případu čínské „ženy v okovech“, prodané do sexuálního otroctví na předměstí Sü-čou v provincii Ťiang-su, které vyřízli jazyk, vytrhali zuby a hrdlo zavřeli do řetězů. Měla zcela narušenou psychiku a ztratila řeč – přesto ji znásilňovali, dokud neporodila osm dětí pod záminkou toho, že musí „pokračovat rodová linie“ rolníků, kteří si ji za tímto účelem koupili. Ze slova „matka“ tak učinili jeden z nejodpornějších výrazů čínského jazyka.

Poté, co se její případ objevil na sociálních sítích, vyvolal v krátké době nesmírnou vlnu pobouření, miliardy kliknutí, sdílení a komentářů ostře útočících na úředníky i na právní systém, kteří takové zlo dovolili. Je to poprvé od masakru na náměstí Nebeského klidu v roce 1989, kdy mezi čínskými občany propuklo tak rozsáhlé hnutí duchovního rázu. Říkám tomu „Tchien-an-men bez ulic“.

pekelným strojem může být i bílý sníh
drtit tolik smrti za jediný život
tolik duchů za jedinou smrt
slzy Puškinovy
slzy Cvetajevové

kupí se na ramenou bronzových soch netaví ale kov
zastavují rýmy do nicoty táhnou za sebou
srdce jako prázdnou skořápku
báseň může být i (a může být jen) hromadným hrobem poezie
uzamknout v sobě bolest příliš silnou pro slzy
a v tom samém časném jaru tisíce mil opodál
zkáza sbitá s klíční kostí
utápí ještě jinou zkázu recykluje krev a těla
až do zapomnění tolik duchů
stále leze z hrobů vyprázdněných zmrtvýchvstáním
ruiny znehybněné na suť v jejich ústech

snaží se nám namluvit
že každá nová éra zoufalství je nová

proč tahle blátivá úmorná cesta konce nemá?
nekonečný pás sosen zelených a šedých zledovatělý zrak
proč z toho stejně jak z vybledlého slunce zbude jen prašivina
nádherné Kátě Nataše se k hrudi přilepila
střepina jak čerstvě vytržená muchomůrka
to je ten váš návrat domů?

pták co se jak d'as přiřítí od souseda
najednou dostal moc vedrat se do našich snů?
prázdné očníce lebek civí do rozbombardovaných ulic

jediná otázka proč to všechno ničit?
jak dlouho ještě potáhne se tenhle žebřík dokud nedosáhne na dno
dětské hrůzy prázdnota vybuchující jak ohnivá koule
visí na dně srdce že by svět už dávno oslepl?
ten tunel v těle matky vede k okovům a ke lžím
ohromný nekonečný klavír drcený každý den
pleskání mořských vln lidská tráva chvěje se ve větru
matka slovo nejskromnější slovo zasviněné
vede k vrstvám zkrvavělých skvrn
dalšího otupělého rána
vidím ji spoutanou k ubité mateřštině
vidím nás spoutané v podzemním krytu hanby
stále ta samá potrhaná blůza a plazení se po zemi seškrábaná lidská pěna
pupeční tunel z nás činí svědky žaláře
uvnitř vlastního těla mrtvoly složené na mrtvoly
a navždy vyprázdněné slyšíš to nářek větru nemá historii
druh jenž nedokáže ochránit matku si nezaslouží ani soudný den

avšak toto je soudný den
červ si nese nespočet odstínů šedi jména scvrklá
na každém kameni dřepí hordy uprchlých přízraků
toto je jaro nejhorší zprávy plné krve raší rychleji než listí na stromech
nové zkrvavělé skvrny překrývají starší naše uschlé zevnějšky
téměř rovné fikci ztrácí se před očima davů
přízraky domova mizí rychleji než oči plné slz

sedřená pochva matky má být znovu sedřena
oběžná dráha od smrti ke smrti se obejde bez vzdáleností
tenhle nekonečný březem ptá se zda je vůbec ještě cesta zpět
tvář jara s posledními zbytky kouzla je zřetelně pohlazena
jako falešná insignie

zločin nepamatuje si počátek ale pouze tíhu stínu
neplní žádnou z cel smrti pouze krátery ve tvaru lidských těl
a zastaví se u pantoflu pohozeného u silnice
špinavá ruka zlehka točí pestíkem zkázy na rudém knoflíku
vede konverzaci u jídelního stolu laškovně cinká sklenicí

jazyky smrti olizují požár v kterém hoří děti
plachost tak chutná opouští tvé tělo
nechává ho potichouнку hníť opouští tvé ticho
výbuch dusí plíce po vteřinách odkapává život
není to vůbec nic než čirý zločin
pohled na šílenství broskvového květu jako prsty
stvořené šílenství březem se hroutí březem nasáklý potem
vidí nás přivázané k posteli duchů padáme níž než oni
padáme nikam není nestydatějšího slova než nevinnost
každá ručka natažená ze země svírá zápach mého těla
každá pupeční šňůra ze železa táhne řeku šedou jako kost
nepoznat jinou budoucnost než zmizení
v šoku z broskvového květu
krása ve vrstvách obtisk dlaní na oknech odjíždějícího vlaku
jediná píšťalka všechno odfoukne

toto je báseň kterou nelze napsat báseň nemožná
v které není živé duše všichni mimo zůstali
tváří v tvář zrcadlu zločinu zrcadlu zla
slzy starých básníků padají ale nám už ne
kdo je čí faleš přelud kleje ze zrcadla
poznat že jen roztržení je skutečné roztříštěné na útesu

poskládané v husté mlze slabé ozvěny
stírané tam a zpátky od bílého sněhu po květ broskvoně poslouchej

báseň bez srdce historie vzniká z prázdné skořápky
bezbolestně vychází sama ze sebe

a takhle jsme žili odjakživa